

Abp. Stanisław Gądecki: Pastorácia po pandémie

Abp. Stanisław Gądecki

16. augusta 2021 ✝ Cirkev

Zdroj: Pixnio

Poznański arcibiskup, metropolita a predseda Konferencie biskupov Poľska Mons. Stanisław Gądecki opísal situáciu katolíckej Cirkvi počas pandémie i výzvy, pred ktorými teraz stojí. Aj keď politická a náboženská situácia v Poľsku je trochu iná než u nás, problémy máme podobné.

1. „Interdikt“ vyhlásený štátom nad Cirkvou

Keď chceme opísať pastoračnú starostlivosť katolíckej Cirkvi počas pandémie a po nej, treba najprv venovať pozornosť bezprecedentnému zaobchádzaniu s Cirkvou zo strany štátu. Štát jednostranne pozastavil všetky možnosti zhromažďovania, v dôsledku čoho sa sväté omše a bohoslužby stali pre veriacich z veľkej časti nedostupné. V dvojtisícročnej histórii Cirkvi ešte nič také nebolo. Nestalo sa to ani počas vojen, bombardovania či v časoch moru, ktorý často postihoval obyvateľstvo našej krajiny. Týmto spôsobom boli vykonané akty, na ktoré, podľa Kódexu kánonického práva, mala právo iba cirkevná autorita, a to iba z veľmi vážnych dôvodov.

Počas koronavírusovej epidémie konanie štátu pripomínalo uvalenie interdiktu nad celou krajinou. Cirkvi bol vnútený spôsob, ako musí postupovať v náboženských otázkach. Je legitímne položiť otázku: nie je takýto postup v rozpore s ústavou Poľskej republiky i s konkordátom?

Radikálne obmedzenia občianskych slobôd – v súlade s ústavou – je možné uplatniť až po vyhlásení výnimočného stavu. Podľa čl. 228: „V situáciách osobitného ohrozenia, ak sú bežné ústavné opatrenia nedostatočné, možno zaviesť príslušný núdzový stav: stanné právo, výnimočný stav alebo stav prírodnej katastrofy.“ Takýto stav však možno zaviesť iba „zákonom, prostredníctvom vyhlášky, ktorá podlieha dodatočnému verejnemu oznámeniu“.

Na druhej strane, konkordát v čl. 1 hovorí jasne: „Poľská republika a Svätá stolica potvrdzujú, že štát a katolícka Cirkev sú – každý vo svojej oblasti – nezávislí a autonómni, a zaväzujú sa plne rešpektovať tento princíp vo vzájomných vzťahoch a v spolupráci pre rozvoj človeka a pre spoločné dobro.“

V článku 5 konkordátu čítame: „Štát dodržiavaním práva na náboženskú slobodu zaručuje katolíckej Cirkvi bez ohľadu na obrad slobodné a verejné plnenie jej poslania vrátane výkonu jurisdikcie i riadenia a správy jej záležitostí podľa kánonického práva.“

Slobody kultu sa týka článok 8, ktorý v bode 1 uvádza, že: „Poľská republika zaistuje katolíckej Cirkvi slobodu kultu“ a „organizácia verejných bohoslužieb patrí cirkevnej autorite v súlade s ustanoveniami kánonického práva a v súlade s príslušnými ustanoveniami poľského práva“ (bod 2). Okrem toho „štát bude garantovať, že miesta určené príslušným cirkevným orgánom na spravovanie kultu a pochovávanie zosnulých budú nedotknuteľné“ (bod 3).

Z právneho hľadiska poľský štát uložením akéhosi štátneho „interdikt“ v tomto prípade nerešpektoval autonómiu (suverenitu) Cirkvi. Kňazi a veriaci majú predsa právo brániť sa pred zasahovaním do náboženského života a chrámy podľa zákona – ako posvätné miesta – by podľa zákona mali mať autonómiu!

Ďalším problémom je spôsob konzultácií s Cirkvou o záležitostiach týkajúcich sa obmedzenia náboženského kultu. Často to bolo iba informovanie o už prijatých rozhodnutiach, niekoľko hodín pred ich oznámením. **O oprávnenosti a primeranosti zavedených obmedzení nebola pripustená nijaká diskusia.** Neprebehol ani dialóg o konkrétnych otázkach, ktoré sa zvyčajne oznamujú v rámci verejných konzultácií. Celkovo treba povedať, že napriek ústavným a konkordátnym zárukám **sa s Cirkvou zaobchádzalo horšie ako s obchodnými podnikmi, čiže ako s oblasťou, ktorá je pre život nepotrebná.** Vlády v minulosti sa nikdy neodvážili uvaliť na Cirkev také drastické zákazy, ktorými by preukázali nedostatočný rešpekt voči Cirkvi a jej úlohe v živote spoločnosti.

Áno, ako Cirkev sme sa podriadili týmto jednostranným rozhodnutiam – nechceme podkopávať rozhodnutia štátnych orgánov v mimoriadne zložitej situácii –, ale **táto záležitosť si vyžaduje serióznu analýzu a vyvodenie záverov do budúcnosti** v záujme aj samotnej demokracie, v ktorej zásada rešpektovania náboženskej slobody má veľký význam.

Okrem toho, hygienické obmedzenia v chrámoch počas pandémie vyvolali rôzne proticirkevné nálady. Požiadavky o intervencie v kostoloch zvyčajne kládli ľudia nepriateľsky naladení voči Cirkvi. Tí istí ľudia však už nemali najmenší problém s dlhými radmi pri pokladniach supermarketov a ani im nenapadlo volať políciu, keď tie rady videli.

Zdroj: Flickr

Prípady, v ktorých sú kňazi – pod zámienkou boja proti epidémii – obviňovaní, že nesúhlasia s obmedzeniami týkajúcimi sa vstupu veriacich do chrámu, sú v rozpore s konkordátom i s ústavou a nemajú oporu v zákonoch. Človek by dokonca mohol nadobudnúť dojem, že zmyslom takéhoto zaobchádzania je

predovšetkým **dať pocítiť kňazom, ako silne podliehajú štátnej moci.**

Pritom veda vôbec nie je v rozpore s holistickým pohľadom na človeka, pre ktorého sú **viera a modlitba dôležitými faktormi, ktoré výrazne pomáhajú čeliť pandémie.** Nesmieme zabúdať, že náboženstvo zohráva významnú úlohu pri udržiavaní duchovného a duševného zdravia, ktoré bolo počas pandémie vážne ohrozené.

Na otázku, či vlády v mnohých krajinách nevyužili pandémiu na podkopanie kresťanstva, americký arcibiskup Charles Chaput odpovedal: „*Neviem, či politickí lídri si úmyselne nepredsavzali zničiť Cirkev. Je však jasné, že **nebrali do úvahy význam návštevy chrámov, inak by také opatrenia neprijímali.***“

(...)

Preto Cirkev v niektorých krajinách vystupuje proti zatváraní kostolov už celé mesiace a tvrdí, že je to obmedzovanie občianskych slobôd. V dôsledku toho Ústavný súd v Ženeve zrušil od 1. novembra úplný zákaz náboženských zhromaždení platný v tomto kantóne, pretože to považuje za porušenie náboženskej slobody a zásady proporcionality. Členovia súdu dospeli k záveru, že úrady sa riadili verejným záujmom, ale **mohli uplatniť menej drastické opatrenia bez toho, aby pritom porušovali základné občianske slobody.** Na druhej strane francúzska Štátna rada (Conseil d'État) vlni dvakrát rozhodla, že obmedzenia uvalené na kostoly počas pandémie koronavírusu sú **neprimerané hrozbe a porušujú zásady slobody náboženského kultu.**

2. Kríza viery vyvolaná pandémiou

Pandémia naplno ukázala choroby (a biedu) postihujúce moderný svet (o. i. individualizmus, sebadôveru, sebestačnosť a spoliehanie sa výlučne sám na seba). „*Búrka odhaľuje našu slabosť a obnažuje falošné a zbytočné istoty, s ktorými sme tvorili svoje plány, projekty, zvyky a priority. Ukazuje nám, že sme sa nechali uspať a opustili to, čo nás vyživuje a udržiava náš život i našu spoločnosť, čo im dáva silu. Búrka odkrýva všetky snahy zabudnúť na všetko, čo posilňovalo duše našich národov; všetky tieto pokusy znecitlivieť nás zdanlivo „spásonosnými“ zvyklosťami nás nedokážu priviesť späť k našim koreňom a pripomenúť nám spomienky na našich starších, čím nás zbavujú odolnosti potrebnej na to, aby sme dokázali čeliť nepriazni osudu*“ (František, *Ludstvo na rozbúrenom mori*. Modlitba na Námestí sv. Petra za ukončenie pandémie, 27. marca 2020).

Keď uvažujeme o pastoračných výzvach v čase pandémie, stojí za zmienku štúdia: *Dušpastierstvo v čase pandémie. Špeciálne vydanie pre pastoračný program katolíckej Cirkvi v Poľsku na roky 2020/2021*, ktorú vypracoval o. dr. hab. Jan Bartoszek, Roman Chromy, Mgr. o. dr. Krystian Piechaczek (sekretariát pastoračnej komisie poľského episkopátu) a publikoval *Gość Media Institute*, Katowice 2020.

Opisujúc silné i slabé stránky dušpastierstva v Poľsku počas pandémie kňaz dr. Przemysław Sawa poukázal na to, že vďaka obmedzeniu prístupovania ku sviatostiam si mnoho katolíkov uvedomilo hodnotu sviatostí a vnútorne prežívané utrpenie z túžby po Eucharistii. Mnohí si zároveň uvedomili hodnotu spoločnej modlitby, ktorá upevňuje pocit jednoty. Túto skúsenosť dosvedčujú početné prenosy liturgie a modlitieb, najmä národného ruženca, ktorý sa od marca denne modlia mnohí Poliaci doma i v zahraničí.

Zaujímavou súčasťou publikácie je prehľad vybraných nástrojov informačných technológií pre vyučovanie náboženstva v škole počas pandémie. Autori konštatujú, že hoci spočiatku bol problémom prístup k

multimediálnym materiálom (dostupnosť podobných nástrojov v prípade iných predmetov bola väčšia), v konečnom dôsledku **dialkové vyučovanie na školách počas pandémie umožnilo objaviť bohatstvo učebných pomôcok, ktorých používanie sa stalo nevyhnutným pre online katechézu**. Nejde iba o webové stránky vydavateľov učebníc pre náboženstvo, ale aj o mnohé podporné služby online, blogy a katechetické kanály, ktoré uvoľňujú kreativitu samotných učiteľov.

Epidémia zároveň odhalila zdroje vážnej krízy v Cirkvi. *„V poľskej Cirkvi máme dosť problémov so sekularizáciou náboženského života, dechristianizáciou kultúry, postupujúcim morálnym permisivizmom a gender ideológiou, konzumizmom a rozdeleniami v spoločnosti, ale izolácia od svätých sviatostí, rozpad cirkevnej komunity a izolácia v karanténnych podmienkach vyústili do náhlej a radikálnej, mimoriadne ťažkej pastoračnej situácie, ktorej najdôležitejším prejavom je problém účasti na omšiach a možnosť bezpečného prístupu k svätému prijímaniu,*“ – čítame.

Čo sa týka hodnoty účasti na svätej omši, ktorá je možná prostredníctvom komunikačných prostriedkov, kto sleduje takéto prenosy, musí vedieť, že za normálnych podmienok nespĺňa príkaz o povinnej účasti vo sviatočný deň. Reč obrazu totiž predstavuje skutočnosť, ale samu ju neprináša. Ak je veľmi chváľhodné, že chorí a starí ľudia majú účasť na sviatočnej omši prostredníctvom rozhlasových a televíznych prenosov, nemožno to isté povedať o tom, kto by sa sledovaním prenosu chcel ospravedlniť od návštevy chrámu, kde by sa zúčastnil na eucharistickom slávení v zhromaždení živej Cirkvi (Sacramentum caritatis, 57).

(...)

3. Východ z pandémie - potrebná obnova viery

Cirkev by mala k vyššie uvedeným problémom zaujať odvážny postoj. Ide predovšetkým o solídne angažovanie sa v novej evanjelizácii, čiže v obnove misijnej povahy všetkých cirkevných subjektov (spoločenstiev, farností, rádov, diecéz), v rozvoji katechézy dospelých, mladých a detí a najmä o odvážnejšiu propagáciu spoločenstiev, hnutí a združení, ktoré sa usilujú o formáciu veriacich. Je tiež potrebné uviesť veriacich do autentickej kresťanskej spirituality.

Čo by teda bolo treba robiť – v pastoračnom zmysle? Máme už skutočne pandémiu za sebou? Pápež František sa domnieva, že „čas po pandémie“ alebo „v rámci jej dlhodobej existencie“ nebude ani tak o „reštartovaní aktivít“, ako skôr o „začatí odznova“.

František 13. júna tohto roku povedal, že prekonanie pandémie si vyžaduje dôveru a spoločný záväzok všetko obnoviť a začať odznova „s trpezlivosťou a vytrvalosťou“. Vo svojich úvahách pred modlitbou Anjel Pána zdôraznil, že na objavenie Božej prítomnosti je potrebný nový pohľad na nás a realitu. *„Toto je naša dôvera a to nám dáva silu kráčať vpred každý deň s trpezlivosťou a rozsievať dobro, ktoré prinesie ovocie,*“ povedal.

Inými slovami, „čas vírusu“ sa ukázal byť našim „kairosom“, po ktorom Cirkev musí – s otvorenosťou voči Duchu Svätému – znovu objaviť svoje poslanie „všetko robiť nové“ (Zj 21,5). Toto je prvá výzva, ktorú nemožno zvládnuť bez modlitby a bez odovzdania sa vedeniu Ducha Svätého. Paradoxne, prebiehajúca pandémia sa na mnohých miestach stala príležitosťou na evanjelizáciu, vrátane novej evanjelizácie – uskutočňovanej v duchu kresťanskej horlivosti s použitím doteraz neznámych metód a výrazových

prostriedkov.

Nová spoločenská situácia prinútila dušpastierov, napriek existujúcim obmedzeniam, k bližšiemu kontaktu s veriacimi. Dobrým príkladom je príprava detí na prvé sväté prijímanie a slávenie tejto slávnosti. Kňazi vypracovali nové formy pastoračnej starostlivosti prostredníctvom rozhovorov s rodičmi detí. Sú ovocím spoločného hľadania lepšieho spôsobu, ako pripraviť deti na sviatosti pokánia a Eucharistiu. Zrazu sa ukázalo, že je možné vzdať sa jednej veľkej slávnosti vo farnosti v prospech mnohých, prežívaných v malých skupinách či dokonca individuálne. Je zaujímavé, že veľa dušpastierov a rodičov hovorí, že stojí za to pokračovať v tejto skúsenosti aj „po pandémie“.

Ďalšou zaujímavou skúsenosťou je využívanie internetových komunikátorov. Počas pandémie to bola nevyhnutnosť a mnoho kňazov s pomocou mladých sa to rýchlo naučilo používať. Tiež v čase „po pandémie“ stojí za to využívať tieto nástroje nahratím aspoň krátkeho príhovoru na začiatku každého nového týždňa.

Otec Jerzy Brusiło – analyzujúc význam svätej omše počas pandémie – pripomenul nasledujúce vyhlásenie jedného internetového používateľa: *„Dnes pandémia Covid-19 môže nadobudnúť iný význam. Jej hrozné dôsledky, rovnako ako každá choroba a bolesť, nie sú iba drámou ohrozenia, straty alebo predzvestou pominuteľnosti a smrti. Po prežití takejto skúsenosti sa nanovo učíme lepšie žiť, sme múdrejší po skúškach, stávame sa odolnými, naberáme silu, chceme čosi viac a lepšie, nehovoriac o obrátení, prehľbovaní viery, chápaní utrpenia druhých a snahy pomáhať im. Epidémia sa stala spôsobom, ako dať zmysel ďalšiemu životu. A **istým liekom na každú epidémiu (súčasnú i budúcu) je Eucharistia**, Ježiš Kristus – vyznávané tajomstvo, celebrované tajomstvo i tajomstvo misie a kresťanského svedectva, pretože „všetko môžem v tom, ktorý ma posilňuje“ (Fil 4,13).“*

V tejto situácii je prvoradou úlohou čo najpresnejšie analyzovať realitu s prihliadnutím na rôzne kontexty súčasného života (epidemiologické, sociálne, náboženské), ako aj na vnímané dôsledky pandémie a silu „evanjeliového kvasu“ v diecézach.

Zdroj: Pxfuel

Keďže pandémia prehĺbila sociálnu izoláciu, výzvou pre Cirkev po pandémii sa stáva rozvíjanie kontaktov s druhými napriek obmedzeniam. Ide o rozvíjanie novej citlivosti voči tomu druhému. Táto citlivosť by sa mala prejavovať v žičlivom pamätaní na všetkých, ktorí sa angažujú v boji proti koronavírusu. Tento postoj je vyjadrený okrem iného v dodržiavaní hygienických noriem.

Liturgia, martýria a diakonia sú naďalej tromi najdôležitejšími piliermi Cirkvi. Je našou povinnosťou pripomínať si neobmedzené možnosti budovania spoločenstva Cirkvi vďaka charitatívnej službe a

kresťanskému svedectvu. Uprostred všetkých nepokojov vo svete, vrátane tých, ktoré vyvoláva nová choroba, zostáva osobitnou výzvou kresťanská „Caritas“ – zameraná na chudobných, tých, ktorí potrebujú duchovnú a materiálnu podporu, aby sa v nich obnovila krása ľudskosti.

Mimoriadny význam nadobúda náš odkaz mladým ľuďom, aby sme ich nasmerovali s nádejou do budúcnosti. Vlni na jeseň sme si všimli, ako ľahko – v období dištančného vyučovania stredoškolákov a študentov – je možné manipulovať s mládežou počas tzv. pochodov, a zároveň musíme pokorne uznať, že pred nami je úloha, ktorú musíme splniť: vysvetliť mladým ľuďom koexistenciu a „napätie“ medzi demokratickou slobodou a evanjeliovou láskou.

Ako zodpovedné osoby za podobu pastoračnej služby a za osud evanjelizácie by sme mali – pred pandémiou aj po nej – **vždy vyhlasovať kerygmu o Zmŕtvychvstalom Kristovi, ktorý až do konca miloval každého človeka.** Iba v Ňom možno konečne objaviť zmysel ľudskej existencie v smrteľnosti a pravdu o večnom živote. Nakoniec, uprostred všetkých otázok a výziev, prebiehajúca pandémia poskytla každému z nás čas a príležitosť znovu si uvedomiť, že každý kresťanský čin musí vychádzať z viery.

4. Malý príklad z Poznanskej arcidiecézy

Konkrétnym príkladom jednoduchého diecézneho pastoračného programu je program z Poznane: „Viera po pandémii“. Medzi hlavné problémy spôsobené pandémiou, ktoré treba riešiť, autori uvádzajú: úpadok apoštolského ducha, evanjelizačnej horlivosti – a to, bohužiaľ, aj mnohých kňazov.

Okrem toho podľa ich názoru **pandémia neraz demaskovala plytkosť a povrchnosť viery**, nedostatok osobného vzťahu s Kristom, stratu povedomia o dôležitosti Eucharistie, neprístupovanie k spovedi, nedostatočný osobný kontakt s Božím slovom, **nepochopenie významu Cirkvi**, relativizmus morálnych princípov, kritizovanie pastierov niektorými laikmi a tendencie „synodálnej cesty“, podceňovanie laikov niektorými dušpastiermi a nevyužitý potenciál reholí. Zdôrazňuje sa aj odchod mladých ľudí z Cirkvi, oslabenie aktivít hnutí a združení a rastúci počet apostáz.

Prvou akciou požadovanou naším programom sú iniciatívy zamerané na „duchovnú obnovu kňazov, ktorej výsledkom bude ich nová horlivosť“. Ďalej sa v rámci konkrétnych aktivít kladie dôraz na oslovenie „vzdialených“ veriacich, napr. formou návštev farníkov dušpastiermi s pozvaním i letákmi informujúcimi o programe, ako aj ich distribúciou do poštových schránok. Ďalším spôsobom, ako osloviť „vzdialených“, je vytvorenie webovej stránky ako zdroja informácií, inzeráty v TVP Poznaň, miestnej tlači, miestnej internetovej televízii, farských médiách, na bilbordoch, ako aj ďalšie materiály publikované v médiách (napr. reportáže, rozhovory atď.). Informačnú kampaň medzi mladými ľuďmi budú viesť aj katechéti a rodičia; a bude zameraná aj na oslovenie kandidátov na birmovku. Hovorí sa aj o potrebe vytvoriť špeciálnu webovú stránku ako zdroj informácií a o ďalších mediálnych aktivitách.

Program zahŕňa aj prípravu 150 päťminútových katechéz, ktoré budú prednášané pred všetkými nedeľnými svätými omšami v každej farnosti počas troch rokov (napr. od septembra). Na území arcidiecézy budú vybrané miesta, v ktorých by sa raz mesačne konali slávenia zamerané na prehĺbenie viery (napr. po jednom v každom dekanáte ako aj niekoľko v Poznani). Po každom stretnutí sa odporúča pripraviť pomôcku pre osobnú každodennú modlitbu. Celebrácie pre mladých ľudí sa majú konať podľa rovnakých zásad.

Program prikladá veľký význam katechéze dospelých. Konkrétne navrhuje, aby po skončení ročného cyklu omší v nasledujúcom roku (napr. na rovnakých miestach) – okrem zapojenia sa hnutí a komunít – prebiehala cyklická katechéza dospelých i mladých ľudí. Preto by to mohlo nadobudnúť formu odbornej štúdie pre poslucháčov.

Tak či onak, veľká časť veriacich sa vrátila do kostolov, ale nie všetci, a existuje nebezpečenstvo, že duchovenstvo to bude považovať za pozitívne znamenie a my sa, žiaľ, vrátíme do stavu religiozity spred pandémie. Dnes, po tom, čo sme si prešli, **je nevyhnutné obrovské evanjelizačné úsilie**. Toto je najdôležitejšia úloha Cirkvi dnes. To by mali chápať nielen duchovní, ale aj veriaci laici, pretože aj oni sú povolaní podieľať sa na apoštolskom poslaní Cirkvi, hoci inými prostriedkami. V tomto novom období skúšky nikto nesmie stáť bokom.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/abp-stanislaw-gadecki-duspastierstvo-po-pandemii/>